

ZVEZA KULTURNIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Štefanova 5, 1000 Ljubljana

**ANALIZA STANJA, UGOTAVLJANJE POTREB IN OBLIKOVANJE PRIORITET V OKVIRU MREŽENJA,
ZAGOVORNIŠTVA IN RAZVOJA PODROČJA LJUBITELJSKE KULTURNE DEJAVNOSTI ZA DVIG
KAKOVOSTI IN KULTURE BIVANJA V SLOVENIJI**

Vodja projekta:
Maja Papič

Strokovni sodelavci:
dr. Inge Breznik
dr. Tomaž Simetinger
dr. Sara Špelec
dr. Tomi Deutsch
mag. Jože Osterman

Ljubljana, september 2019

Projekt sofinancira:

Vsebina

UVOD.....	3
1. ANALIZA STANJA.....	5
1.1 ANALIZA VPRAŠALNIKA ZA KULTURNA DRUŠTVA	5
1.1.1 RAZISKOVALNI VZOREC	5
1.1.2 FINANČNI IN ORGANIZACIJSKI VIDIK DELOVANJA LJUBITELJSKIH KULTURNIH DRUŠTEV	6
1.1.3 MENTORSTVO.....	8
1.1.4 MREŽENJE.....	9
1.1.5 INFORMIRANJE	10
1.1.6 ZAGOVORNIŠTVO	10
1.1.7 PRIPOROČILA ZA RAZVOJ LJUBITELJSKE KULTURE V SLOVENIJI	11
1.2 ANALIZA VPRAŠALNIKA ZA ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV.....	12
1.2.1 OPERATIVNA USPOSOBLJENOST ZVEZ	12
1.2.2 AKTIVNOST ZVEZ IN NJENA DINAMIKA	12
1.2.3 KOMUNIKACIJA, SODELOVANJE IN MREŽENJE V LOKALNEM OKOLJU.....	13
1.2.4 UGOTOVITVE	14
1.3 ANALIZA VPRAŠALNIKA ZA LOKALNE SKUPNOSTI	15
1.3.1 RAZISKOVALNI VZOREC	15
1.3.2 FINANCIRANJE LJUBITELJSKE KULTURE	15
1.3.3 LOKALNI KULTURNI PROGRAM	15
1.3.4 SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI S PODROČJA KULTURE	16
1.3.5 ZAGOVORNIŠTVO	17
1.3.6 UGOTOVITVE	17
1.4 VPRAŠALNIK Z ODGOVORI ZA VODSTVO JAVNEGA SKLADA RS ZA KULTURNE DEJAVNOSTI	18
2 UGOTAVLJANJE POTREB IN OBLIKOVANJE PRIORITET NA PODROČJU MREŽENJA, ZAGOVORNIŠTVA IN RAZVOJA LJUBITELJSKE KULTURNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI	19
2.1 POVZETEK UGOTOVITEV.....	19
2.2 NAČRT AKTIVNOSTI NA PODROČJU ZAGOVORNIŠTVA IN MREŽENJA V OKVIRU DELOVANJA ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV SLOVENIJE	21
2.2.1 ZAGOVORNIŠTVO	21
2.2.2 MREŽENJE.....	23
ZAKLJUČEK.....	24

UVOD

S pričujočo raziskavo smo želeli pridobiti dokument, na osnovi katerega bomo lahko ugotavljali potrebe in postavili prioritete dela zagovorništva, mreženja in razvoja ljubiteljske kulturne dejavnosti glede nalog, za katere je pristojen nevladni sektor na tem področju, torej kulturna društva in njihove zveze.

Zveza kulturnih društev Slovenije (v nadaljevanju ZKDS) je krovna organizacija na področju ljubiteljske kulture, ki trenutno združuje 59 območnih in področnih zvez kulturnih društev, v katere so včlanjena ljubiteljska kulturna društva, ki delujejo na različnih področjih kulture in umetnosti – zborovstvo, instrumentalna glasba, likovna umetnost, gledališče in lutke, literatura, film in video, multimedijška dejavnost, sodobni ples in folklor. Gre za naslednico Zveze kulturnih organizacij Slovenije in pred njo stoletne tradicije povezovanja kulturnih društev na nacionalni ravni, ki sega v čas kulturnega prebujanja slovenstva. Dandanes se ZKDS vključuje v društvene sfere in v njih tudi aktivno sodeluje (prek predsedstva ZKDS, ki ga sestavljajo člani različnih kulturnih društev na nacionalni ravni) pri oblikovanju zakonodajnih in drugih pravnih aktov, ki zadevajo področje ljubiteljske kulture in umetnosti, zastopanje interesov društev pred lokalnimi in državnimi oblastmi, koordinacijo nekaterih sporazumov, kot sta skupni sporazum z združenjem SAZAS in Zavodom IPF, podporo društvom in zvezam v smislu boljše povezanosti, komunikacijo, posredovanje spodbud in predlogov ter senzibilizacijo problemov in težav kulturnih društev. Pri tem je izredno pomemben pristen in korekten odnos z Javnim skladom RS za kulturne dejavnosti, ki s profesionalno kulturno mrežo omogoča napredek, razvoj in večjo dostopnost različnih ljubiteljskih aktivnosti. Javni sklad RS za kulturne dejavnosti (v nadaljevanju JSKD) je ob ustanovitvi leta 1996 prevzel večino nalog, kadrov in financ, s čimer so območne zveze izgubile kompas delovanja, praviloma pa ostale brez primernih kadrovskih, finančnih in prostorskih zmožnosti. Večina njihovih nalog obsega produkcijo kulturnega programa v lokalnem okolju ter pomoč društvom pri administracijskih in organizacijskih opravilih.

JSKD kot vladna institucija s svojo profesionalno mrežo 59 območnih izpostav po vsej Sloveniji s svojimi programi spodbuja kulturno ustvarjalnost in zagotavlja strokovno, finančno in organizacijsko podporo ljubiteljskim kulturnim dejavnostim na področju celotne Slovenije in zamejstva. Namen programa JSKD je zagotoviti ustrezne pogoje za delovanje ljubiteljske kulture, spodbujati ustvarjalnost in omogočiti kakovostne dosežke v celotnem slovenskem kulturnem prostoru. To nalogo JSKD uresničuje z upravljanjem nacionalne programske piramide: na območni ravni se lahko predstavi vsak ljubiteljski ustvarjalec, na regijski ravni so predstavljeni raznoliki in izvirni sporedi, na državni ravni pa v ospredje stopajo ustvarjalci z mednarodno primerljivimi dosežki.

Področje ljubiteljske kulturne dejavnosti na Slovenskem je v primerjavi z nekaterimi drugimi sektorji kulture zelo obsežno in ga vsebinsko ni mogoče povsem jasno zamejiti ter zato tudi natančno opredeliti. Po podatkih JSKD je v okviru ljubiteljskih kulturnih dejavnosti v letu 2018 sodelovalo 3.286 kulturnih društev in prek 4.500 ljubiteljskih skupin ter več kot 100.000 aktivno sodelujočih odraslih. Poleg folklorne, literarne in likovne dejavnosti, zborovske in instrumentalne glasbe, gledališča in lutk, sodobnega in historičnega plesa dejavnosti obsegajo še nekatera druga področja (npr. intermedijška umetnost, različne rokodelske dejavnosti, mažoretne dejavnosti, različne oblike (po)ustvarjanja kulture dediščine). (Poslovno poročilo JSKD 2018)

Ljubiteljska kultura temelji na zavzetosti, prostovoljnemu delu, srčnosti, ljubezni do (po)ustvarjanja ljudskega izročila in želji po aktivnem preživljanju prostega časa. Je močna sociološka kategorija, ki je izredno pomembna za boljšo socialno kohezijo, medgeneracijsko sodelovanje, trajnostni razvoj in navsezadnje željo po posredovanju vrhunskih kulturnih produkcij na vseh področjih. To je zlasti pomembno na področjih, kjer institucionalne kulturne ponudbe praktično ni ali pa je zelo omejena, kot so zborovska, folklorna, instrumentalna dejavnost ipd. Kljub sicer dobri organiziranosti in vsestranski podpori ljubiteljskim kulturnim dejavnostim pa njeni glavni nosilci, kulturna društva, delujejo v vse težjih pogojih, kar zadeva prostorske, kadrovske in finančne zmožnosti. Sicer je to odvisno od posamičnih lokalnih skupnosti ter vsakokratne naklonjenosti županov do ljubiteljskih kulturnih dejavnosti. Ponekod je stanje zadovoljivo, ponekod pa tudi precej slabo, saj so se osnove za delovanje kulturnih društev v nekaterih okoljih v zadnjih letih drastično zmanjšale.

Namen raziskave je ugotoviti potrebe in oblikovati prioritete na področju mreženja in zagovorništva v ljubiteljski kulturni dejavnosti na osnovi analize stanja, in sicer finančnih, kadrovskih in prostorskih kapacitet v kulturnih društvih, področja umetniškega mentorstva, zagovorništva, svetovanja in informiranja ter mreženja in sodelovanja s sorodnimi organizacijami. Menimo, da sta ti dve dejavnosti ključni za razvoj in napredek krovne organizacije na področju ljubiteljske kulturne dejavnosti v Sloveniji, pri čemer bomo zasledovali naslednje cilje:

- oblikovanje načrta za boljše in učinkovitejše mreženje oz. povezovanje ljubiteljskih kulturnih akterjev,
- oblikovanje načrta za izvajanje zagovorništva – izražanje, uveljavljanje in zastopanje interesov kulturnih društev v javnosti – ter prizadevanje za čim boljši zakonodajni in kulturno-politični okvir za delovanje ljubiteljske kulture,
- oblikovanje strategije dela z vizijo Zveze kulturnih društev Slovenije za mreženje, zagovorništvo ter razvoj področja ljubiteljske kulturne dejavnosti v Sloveniji in
- oblikovanje priporočila območnim in področnim zvezam za izvajanje konkretnih nalog glede na potrebe dela v kulturnih društvih in razvoja ljubiteljske kulturne dejavnosti v njihovem lokalnem okolju.

Celotna raziskava je razdeljena na dva dela:

1. Analiza stanja (kulturna društva, zveze kulturnih društev in lokalne skupnosti)
2. Ugotavljanje potreb in oblikovanje prioritet na področju mreženja, zagovorništva in razvoja ljubiteljske kulturne dejavnosti v Sloveniji

Metodologija dela:

- Anketni vprašalnik za kulturna društva
- Anketni vprašalnik za območne in področne zveze kulturnih društev
- Anketni vprašalnik za lokalne skupnosti
- Intervju z vodstvom Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD)
- Poslovno poročilo JSKD 2018

1. ANALIZA STANJA

Analizo stanja smo opravili na osnovi izsledkov statistične obdelave podatkov treh anketnih vprašalnikov.

V letu 2019 sta bila osnovana dva vprašalnika. S prvim se je naslovlilo vsa kulturna društva, z drugim pa lokalne skupnosti za sodelovanje v raziskavi. V letu 2017 je bila opravljena analiza vprašalnika za območne in področne zveze kulturnih društev.

1.1 ANALIZA VPRAŠALNIKA ZA KULTURNA DRUŠTVA

Vprašalnik za kulturna društva je razdeljen na šest sklopov, in sicer: osnovni podatki raziskovalnega vzorca, finance, kadri in prostorski pogoji, mentorstvo, mreženje, informiranje in zagovorništvo. V analizo je bilo vključenih 517 ustrezno izpolnjenih anketnih vprašalnikov.

1.1.1 RAZISKOVALNI VZOREC

Prvi sklop vprašanj se nanaša na osnovne podatke o raziskovalnem vzorcu oz. kulturnih društvih, ki so predmet raziskave.

Delovanje društev

Najpogostejša področja delovanja ljubiteljskih društev so: zborovska dejavnost (51,3 % društev), gledališče in lutke (24,8 % društev), instrumentalna dejavnost (22,2 % društev), folklorna dejavnost (19,5 % društev), literatura (15,7 % društev), likovna dejavnost (14,5 % društev), film in video (4,1 % društev), sodobni ples (3,1 % društev) in intermedijska dejavnost (2,3 % društev). Med druga področja delovanja (14,5 %) so se uvrstili: delovanje na različnih področjih kulturne dediščine, mažoretne skupine, balet in druge plesne zvrsti, različne obrti in rokodelstvo, založništvo, knjižničarstvo, turizem idr. Med deležniki se člani ukvarjajo z eno ali več različnimi dejavnostmi hkrati. Za eno področje udeleženosti se je izreklo 65,4 % anketiranih, za dve 15,7 % anketiranih, za tri 8,9 % anketiranih, za štiri ali več področij pa 10,1 % anketiranih.

Velikost društev

V največ društvih (62,8 %) je včlanjenih od 3 do 50 članov. Med njimi ima kar 20,9 % društev med 11 do 20 članov. Dobra desetina društev ima 100 in več članov, v dveh primerih imata društvi tudi več kot tisoč članov. Na osnovi števila članov sta bila definirana dva razreda, in sicer mala društva z do 34 člani in velika društva s 35 in več člani.

Struktura članov po starosti in spolu

V društvih je najmanj zastopana generacija mlajša od 15 let, saj se pogosteje udeleži v dejavnostih v okviru šolskega prostora kot na področju ljubiteljske kulture in je zato naša raziskava ni dosegla oz. zajela. Če izvzamemo slednjo generacijo, je najmanj zastopana generacija od 15 do 29 let, nato s starostjo narašča število članov do generacije od 46 do 60 let, ki je tudi najbolj zastopana. S starostjo nad 61 let začne število članov v društvih padati. Razloge za manjšo zastopanost mlajše generacije (od 15 do 30 let) v društvih lahko pripišemo obremenitvam (študijskim, službenim in zasebnim – ustvarjanje družine) oz. prezasedenosti mladih.

Glede na strukturo članov društev lahko ugotovimo, da je društev z izključno moškimi člani 8,2 %, z izključno ženskimi člani 9,4 %, vsa ostala društva (dobrih 80 %) pa imajo mešano strukturo članov po spolu. Po številu članstev so nekoliko bolj zastopane ženske kot moški.

Udeleževanje na strokovnih srečanjih

Slabih 90 % društev se udeležuje strokovnih srečanj JSKD, dobra desetina pa ne. Za večino dejavnosti, na katerih društva delujejo, je organiziran tristopenjski sistem ocenjevanja, in sicer glede na območni, regijski in državni nivo. Območni nivo dosega 35,9 % društev, regijski 30,2 % in državni 20,3 %. Pri tem so večja društva bolj uspešna, saj jih kar 28,6 % dosega državni nivo za razliko od manjših (11,6 %). Velika večina udeležencev (92,1 %), ki vstopa v tristopenjski sistem, ocenjuje srečanja kot dobra ali zelo dobra. Na lestvici od 1 do 4 pa so udeleženci srečanja v povprečju ocenili z oceno 3,3.

Javne uprizoritve

Nekaj društev (7,8 %) nima lastne produkcije. Od teh jih dobra polovica organizira od 1 do 3 kulturne dogodke letno, 47,5 % pa po 4 ali več dogodkov na leto. Pod lastno produkcijo štejejo društva lokalne/občinske dogodke ali svojo redno produkcijo.

Kronika društev

Slabih 80 % društev vodi kroniko delovanja društva, za kar je večinoma zadolžen predsednik ali tajnik (le v dveh društvih omenjajo kroniste, ki so zadolženi za vodenje kronike).

Obdelava podatkov o raziskovalnem vzorcu odpira samo nekatera vprašanja v povezavi z delovanjem društev. Lahko služi kot osnova za morebitne nadaljnje študije o tematikah (npr. ekonomske, socialno-antropološke, psihološke), ki jih ta raziskava ne zajema. Šele na osnovi slednjih pridemo do vsebinskih podlag za različne ukrepe kulturnih politik.

Pomembno je upoštevati dejstvo, da sektor ljubiteljske kulture tvorijo številne in različne dejavnosti, ki so med seboj bolj ali manj povezane in temu primerno po svojih notranjih vsebinskih in organizacijskih dinamikah bolj ali manj (ne)primerljive. Podatki analize so zato deloma posplošeni in jih je treba, kjer ni navedeno drugače, razumeti v splošnem kontekstu celotnega ljubiteljskega sektorja. Tovrstni podatki nam tako nudijo osnovo za nekatera specifična vprašanja, ki se nanašajo na posamezne specifične dejavnosti znotraj ljubiteljske kulture in jih bo treba v prihodnje še odpreti in raziskati ter pričeti snovati ukrepe za izboljšanje stanja posameznih področij ljubiteljske kulturne dejavnosti.

1.1.2 FINANČNI IN ORGANIZACIJSKI VIDIK DELOVANJA LJUBITELJSKIH KULTURNIH DRUŠTEV

Drugi sklop vprašanj se nanaša na področja, ki jih društva zaznavajo kot pereča: financiranje, vključevanje mladih in prostorska problematika.

Glavni viri financiranja

Za večino ljubiteljskih kulturnih društev (61,7 %) predstavlja glavni vir financiranja občina, v 11 % društva finančna sredstva prejmejo iz pridobitne dejavnosti na trgu, v 8,7 % pa prejmejo sredstva prek JSKD. Med ostale vire spadajo še članarine, sponzorstva in donatorstva, Ministrstvo za kulturo in drugo.

Dobra polovica društev (51,7 %) se prijavlja na razpise JSKD na nacionalni ravni. Med prijavitelji na nacionalni ravni so bolj pogosta večja društva (58 %) kot manjša (45 %).

Financiranje društev z razpisi lokalnih skupnosti

Na razpise lokalnih skupnosti se prijavlja 92,8 % društev, od tega se večja društva (95,4 %) prijavljajo pogosteje kot manjša (90 %). Kar 10 % manjših društev se ne prijavlja na lokalne razpise.

Konstantnost financiranja

Po ocenah dobre tretjine anketirancev (38,8 %) se je obseg financiranja v zadnjih 10 letih zmanjšal, pri 18,1 % društvih pa povečal. Za 43,1 % vprašanih ostajajo sredstva na nominalni ravni sicer enaka, a je pri tem treba opozoriti na inflacijska gibanja, s čimer se vrednost sredstev manjša.

Dobra polovica društev navaja, da se je najbolj zmanjšal občinski vir financiranja. Pri 19 % društev se je najbolj zmanjšalo financiranje JSKD, pri 18 % društvih pa so najbolj upadla sponzorska sredstva.

Vključevanje podmladka in mladih (do 30. leta)

Kar 65,6 % društev navaja, da imajo pri vključevanju novih članov težave. Pri tem so nekoliko manj uspešna manjša društva. Slednja izstopajo tudi pri neuspešnem vključevanju mladih do 30. leta. Manjših društev, ki v zadnjih treh letih ni vključilo nobenega mladega člana, je kar 33,2 % za razliko od velikih društev, izmed katerih jih pri vključevanju mlajših članov ni bilo uspešnih le 6,9 %.

Med odprtimi odgovori se sicer navaja več razlogov (npr. nezanimanje za dejavnost, manjša konkurenčnost v primerjavi z ostalimi prostočasnimi dejavnostmi, spremenjen način življenja mladih, želja po drugačnem repertoarju delovanja društva; gl. tabelo 47), vendar je eden bolj izstopajočih medgeneracijski prepad (npr. težje tvorjenje socialnih stikov mladih s starejšimi člani).

Prostori društev

Primerne prostore za vaje in prireditve ima 56,7 % društev, pri slabi polovici društev so prostori prilagojeni samo vajam, samo prireditvam ali celo ničemur od naštetega; 3,8 % društev je lastnikov prostorov in 3,5 % društev je upravljalcev prostorov.

Društva najpogosteje brezplačno najemajo prostore, pri čemer ne plačujejo stroškov (51,5 %) ali so v brezplačnem najemu prostorov s plačevanjem obratovalnih stroškov (15,1 %). Le 15,1 % društev prostore najema in plačuje tudi obratovalne stroške.

Raziskava je pokazala, da je finančna analiza za dejavnost zagovorništva ljubiteljske kulture izjemnega pomena. Manjka nekaj ključnih podatkov, in sicer koliko sredstev se iz naslova vseh virov zbere na področju ljubiteljske kulture. Treba bo vzpostaviti metodologijo kontinuiranega zbiranja podatkov, s čimer se bo zagotovilo spremljanje dinamike financiranja ljubiteljske kulture skozi leta, predvsem pa bo mogoče določiti multiplikacijske učinke finančnih sredstev, ki jih država vlaga v ta sektor. Ključen podatek pri tem je delež prostovoljno opravljenih storitev, ki so v javnem interesu, in kakšna je njegova vrednost.

1.1.3 MENTORSTVO

Tretji sklop vprašanj obravnava mentorstvo, ki je ključno za razvoj društvene dejavnosti.

Izobrazbena struktura in profesionalizacija

Dovolj izobraženi mentorji so ključni za uspešno delo na posameznih področjih ljubiteljske kulture. Med obravnavanimi področji je največ formalno izobraženih na glasbenem področju (tako zborovskem kot instrumentalnem). Najvišji delež formalno in neformalno izobraženih mentorjev je na področju folklorne dejavnosti (74,5 %), na področju gledališča in lutk (72,7 %) ter na področju filma in videa (71,4 %). Izstopa podatek, da ima folklorna dejavnost 12,7 % izobraženih mentorjev. Glede na to, da folklorna dejavnost nima nikakršnega formalnega izobraževalnega sistema, je rezultat vprašljiv (podobno kot podatek, da je 10 % profesionalnih vodij folklornih skupin; gl. tabelo 67). Možno pa je, da so anketiranci šteli kot formalno izobrazbo seminarje JSKD za vodje folklornih skupin ali pa ta rezultat zajema mentorje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti, ki so svojo izobrazbo pridobili v tujini.

Največji delež mentorjev, ki se profesionalno udeležujejo na svojem področju, prihaja s področja zborovske (37,3 %) in instrumentalne glasbe (46,1 %; gl. tabele 67, 68 in 69).

Honoriranje mentorjev

Honoriranje mentorjev je glede na posamezne sektorje ljubiteljske kulture različno. Največji delež mentorjev, ki v društvih ne delajo prostovoljno, prihaja s področja sodobnega plesa. Eden od razlogov je morda, da je to področje močno povezano s prekarnimi oblikami delovnih razmerij, zato je oblika preživetja mentorjev vezana tudi na honoriranje v društvih ljubiteljske narave. Temu v prid govori tudi najvišji odstotek mentorjev s statusom samozaposlenega v kulturi, ki prihajajo s področja sodobnega plesa (gl. tabelo 67). Največji delež mentorjev, ki v društvih delujejo prostovoljno, pa prihaja s področja literature (75,3 %), filma in videa (71,4 %) ter gledališča in lutk (64, 1 %).

Seminarji JSKD

Seminarji JSKD so večinoma ocenjeni kot dobri ali zelo dobri. Največji delež mentorjev, ki se udeležujejo teh seminarjev, imata folklorna (68,6 %) in zborovska dejavnost (55,3 %). Rezultat je posledica dejstva, da folklorna dejavnost nima nikakršnega sistemskega načina izobraževanja za svoje potrebe in omenjeni seminarji so edini možni način pridobivanja osnovnih znanj. Pri zborovski dejavnosti pa sklepamo, da gre za seminarje, ki (vsaj v določeni meri) nagovarjajo zelo specializirana znanja in veščine, ki jih dirigenti potrebujejo. Mentorji, ki se seminarjev ne udeležujejo, največkrat ne izražajo potrebe po dodatnem izobraževanju (gl. tabele 64, 65 in 66).

Mentorstvo

Od 20 do 40 % društev (odvisno od dejavnosti) ima težave pri zagotavljanju umetniškega vodenja. Najbolj izstopajo intermedijska dejavnost (41,7 %; verjetno je razlog v dejstvu, da se ta dejavnost na področju ljubiteljstva šele razvija), film in video (33,3 %) ter sodobni ples (30 %). Razlogi, zakaj imajo društva težave, so glede na dinamiko dela posamezne dejavnosti različni. Najpogosteje se navaja težave s pomanjkanjem finančnih sredstev za honoriranje in pomanjkanje kompetentnih kadrov (gl. tabelo 72).

Na osnovi podatkov analize smo ugotovili, da bo pri dejavnostih, ki se spopadajo s pomanjkanjem kompetentnih mentorskih kadrov in posledično z udeleževanjem svoje dejavnosti, treba na sistemski

ravni zagotoviti izobraževanje kadra oz. mentorjev (npr. področje folklore in intermedijske dejavnosti) ter stabilnejše oz. varno finančno okolje.

1.1.4 MREŽENJE

Četrty sklop vprašanj se nanaša na sodelovanje in povezovanje društev doma in z društvi v tujini.

Programsko povezovanje z ostalimi društvi in organizacijami doma ter v tujini

Večina društev (95,9 %) se redno programsko povezuje z drugimi društvi na lokalni, regijski ali na državni ravni (manjša društva bolj na lokalni in regijski ravni, velika na vseh treh ravneh). Slaba polovica društev (49,1 %) se programsko povezuje z društvi v tujini (večja društva pogosteje kot manjša), in sicer enkrat letno 53,4 % društev (bolj značilno za večja društva), dvakrat letno 29,2 % društev (bolj značilno za manjša društva) in trikrat letno 7,5 % društev.

Društva, ki se ne povezujejo z društvi v tujini, med najpogostejše razloge navajajo pomanjkanje stikov, interesa in sredstev.

Gostovanja in tekmovanja v tujini

Gostovanj in tekmovanj v tujini (najpogosteje na Hrvaškem, v Italiji in Avstriji) se udeležuje slaba polovica (49,3 %) društev (v večji meri večja kot manjša društva; večina teh društev se tudi programsko povezuje z društvi v tujini), in sicer enkrat letno 56 % društev, dvakrat letno 27,8 % društev (bolj značilno za manjša društva) in trikrat letno ali več 16,1 % društev (bolj značilno za večja društva).

Sodelovanje z društvi/organizacijami iz ostalih sektorjev

Večina društev (71 %) sodeluje z društvi/organizacijami iz ostalih sektorjev (večja društva bolj kot manjša) najpogosteje enkrat, dvakrat ali trikrat letno. Največkrat je omenjeno sodelovanje s šolami/vrtci, turističnimi društvi/zavodi ter občino/krajevno skupnostjo (gl. tabelo 88).

Povezovanje z Zvezo kulturnih društev (v nadaljevanju ZKD)

Dobra polovica kulturnih društev (67,3 %) je povezana v ZKD, saj jim nudi različne storitve in ugodnosti, kot so denimo informiranje in sodelovanje (70,2 %), zastopanje interesov kulturnih društev in ljubiteljske kulture v lokalnem okolju (62,9 %) ter programsko sodelovanje in povezovanje društev (52,9 %). Nekatere območne zveze društvom niso v podporo (6,1 %).

Med pogostimi navedbami, zakaj društva niso vključena v ZKD, so neobstoj in nedejavnost zveze, nezainteresiranost in odsotnost pobude za povezovanje.

Sodelovanje z območno izpostavo JSKD

Z območno izpostavo JSKD sodeluje velika večina društev (92,7 %) oz. ocenjuje sodelovanje z njo kot zelo dobro, saj jim zagotavlja pomoč pri organizaciji kulturnih dogodkov, jih informira, nudi nasvete na različnih področjih in podporo pri prijavih na razpise za sredstva oz. finančno podporo.

Raziskava je pokazala, da je sodelovanje med društvi zelo dobro in razvejano bolj doma kot v tujini, kar je pogojeno z dobrim sodelovanjem z območnimi izpostavami JSKD, ambicioznostjo posameznih društev in njegovih mentorjev ter nenazadnje od finančnega ozadja društev.

1.1.5 INFORMIRANJE

Peti sklop vprašanj obravnava področje pretoka informacij med kulturnimi društvi in ostalimi deležniki v kulturi.

Podpora društvom z informacijami in nasveti

Dobra polovica društev (52,1 %) potrebuje strokovni nasvet enkrat letno, 17,6 % društev pa nikoli (bolj značilno za manjša društva).

Najpogostejši vir informacij in nasvetov za društva so območne izpostave JSKD (68,1 %), občine (37,5 %; bolj značilno za večja kot manjša društva), JSKD (31,3 %) in območna zveza kulturnih društev (31,0 %). Kar 23,4 % društev nihče ne oskrbuje z informacijami in nasveti.

Med najpogostejšimi podatki, ki jih društva pridobijo od raznih institucij, so največkrat navedene informacije o prireditvah, razpisih, izobraževanjih in financah (gl. tabelo 105).

Pomembne informacije za delovanje društva

Med pomembnimi informacijami, ki jih društvom nihče ne posreduje, so anketiranci največkrat navedli aktualno področno zakonodajo (44,2 %; bolj značilno za večja društva). Sledijo možnosti za udeležbo na festivalih, srečanjih, tekmovanjih doma in v tujini (41,0 %), prijave na javne razpise za kulturna društva (37,0 %) in lokalna kulturna politika (33,9 %; bolj značilno za večja društva).

Večina društev (88,6%) je izrazila željo po tem, da jih nekdo sistematično obvešča o spremembah področne zakonodaje. Slednjo željo so večkrat izrazili v večjih (91,6 %) kot v manjših društvih (85,2 %).

Približno tri četrtine društev (74,5 %) želijo biti sistematično obveščene o relevantnih dogajanjih na področju ljubiteljske kulture prek e-pošte, 15,6% pa si želi, da bi v ta namen ustvarili poseben interaktivni portal.

Analiza prinaša novosti v smislu, da je informiranost društev slabša (predvsem na področju zakonodaje) kljub dobrim sodelovanjem društev z JSKD, občino in ZKD (gl. prejšnje poglavje).

1.1.6 ZAGOVORNIŠTVO

Šesti sklop obravnava področje zagovorništva, vezano na zastopanje interesov za ljubiteljsko kulturno dejavnost.

Zagovorništvo oz. potreba po zastopanju interesov ljubiteljske kulture

Za večino društev je zastopnik njihovih interesov predstavnik območne izpostave JSKD (64,4 %), nato sledijo predsedniki posameznih društev (42,3 %) in zatem predstavniki območnih ZKD (38,6 %).

V primeru težav se največ društev obrne na občino (55,4 %; bolj značilno za velika društva), sledita območna izpostava JSKD (33,0 %) in območna ZKD (21,8 %). Precej jih je izbralo opcijo »drugo« (26,5 %), kjer so izpostavili, da težave rešujejo sami, da se ne obračajo na nikogar ali da težav nimajo.

Tretjina društev (29,8 %) potrebuje kompetentnega predstavnika KD v lokalnem okolju, saj je potreben večji angažma v sodelovanju z občino (razlogi: občina nima posluha za društva, izboljšala bi se financiranje društev in komunikacija pri organizaciji dela, povezanega z društvi), tretjina društev ga ne potrebuje, saj pri njih vse urejajo območna izpostava JSKD (30,0 %) ali predstavniki KD (26,9 %).

Sodelovanje z občino

Več kot polovica (55,6 %) društev ocenjuje sodelovanje z občino kot dobro. Tretjina društev (29,1 %) sodeluje z občino prek JSKD (bolj značilno za manjša društva), 22 % pa prek območne ZKD. Delež društev, ki z občino nima stikov, je zelo majhen (1,8 %), je pa nekoliko več anketiranih (10,6 %) odgovorilo, da občina nima interesa za sodelovanje.

Stanje ljubiteljske kulturne dejavnosti na lokalni in nacionalni ravni

Več kot polovica društev (56,1 %) je stanje ljubiteljske kulturne dejavnosti na lokalni ravni ocenila kot dobro (tretja stopnja), sledi zadovoljivo (druga stopnja; 20,8%), nato zelo dobro (četrt, najvišja stopnja; 17,5 %) in kot nezadovoljivo 5,6 % društev (najnižja stopnja; največkrat izpostavljen razlog za nizko oceno je težava s financiranjem).

Podobna lestvica odgovorov se pojavlja na nacionalni ravni. Skoraj dve tretjini društev (56,1 %) sta stanje ljubiteljske kulturne dejavnosti v Sloveniji ocenili kot dobro, sledi zadovoljivo (17,4 %), nato zelo dobro (13,0 %) in kot nezadovoljivo 3,9 % (največkrat izpostavljen razlog za nizko oceno je težava s financiranjem).

Raziskava je pokazala, da je področje zagovorništva dokaj nepoznano med društvi in zato slabo izkoriščeno tako na lokalni kot tudi na nacionalni ravni.

1.1.7 PRIPOROČILA ZA RAZVOJ LJUBITELJSKE KULTURE V SLOVENIJI

Izhajajoč iz analize stanja podajamo naslednja priporočila za razvoj ljubiteljske kulture v Sloveniji:

- kontinuirano spremljanje stanja posameznih področij razvoja ljubiteljske kulture,
- poglobljeno spremljanje stanja specifičnih področij ljubiteljske kulture za namene ukrepov kulturnih politik,
- kontinuirano zbiranje podatkov dinamike financiranja ljubiteljske kulture (financiranje prek JSKD, razpisi MK, financiranje iz naslova občinskih proračunov, delež prostovoljno opravljenih storitev, ki so v javnem interesu, in kakšna je njegova vrednost) za zagotovitev stabilnejšega oz. varnega okolja delovanja,
- sistemsko izobraževanje kadra oz. mentorjev (npr. področje folklore in intermedijske dejavnosti),
- še bolj okrepiti mrežo oz. sodelovanje med društvi doma ter v tujini ter ostalimi deležniki (JSKD, ZKD, občine) za plodnejše programsko sodelovanje in informiranost (npr. na področju zakonodaje),
- okrepiti področje zagovorništva oz. zastopanje interesov ljubiteljske kulture na lokalni in nacionalni ravni.

1.2 ANALIZA VPRAŠALNIKA ZA ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV

V okviru Zveze kulturnih društev Slovenije je bila v novembru leta 2017 opravljena prva nekoliko obširnejša anketa o delovanju mreže zvez kulturnih društev v Sloveniji. Vprašalnik je bil poslan vsem 59 formalno registriranim članicam krovne zveze, relevantne odgovore pa je posredovalo 20 članic, torej dobra tretjina. Te članice tudi odgovarjajo na že dve desetletji stare realne ocene ZKDS o tem, koliko občinskih, medobčinskih in področnih zvez dejansko aktivno in stalno deluje od leta 1996 naprej, ko je bil ustanovljen Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, kar je imelo pomemben vpliv na organiziranost na tem področju.

Vprašalnik je bil razdeljen na 3 večje sklope, in sicer *Operativna usposobljenost zvez*, *Aktivnost zvez in njena dinamika* ter *Komunikacije, sodelovanje in mreženje v lokalnem okolju*.

1.2.1 OPERATIVNA USPOSOBLJENOST ZVEZ

Od 20 zvez so le štiri zaposlovale po eno osebo za nedoločen čas, v večini (14) zvez pa zaposlenih ni bilo. Pač pa je bilo v okviru JSKD zaposlenih 20 oseb, ki so opravljale delo za potrebe ZKD in področnih zvez, tri zveze pa so za svoje delo angažirale honorarne sodelavce. Ta model reševanja operativnosti je relativno razširjen zato, ker so v številnih občinah delavci, ki so prej delali za občinske zveze kulturnih organizacij, avtomatično prešli v okvire novoustanovljenega Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD), kar je omogočil leta 1996 sprejeti zakon (Zakon o Skladu RS za ljubiteljske dejavnosti). Kljub empirično dokazanemu povečanju obsega dejavnosti se profesionalizacija dela v zvezah kulturnih društev pozneje ni veliko spreminjala in postaja vse večji problem. Možnosti za angažiranje poklicnih kadrov se po mnenju večine zvez ne povečujejo, temveč prej poslabšujejo. V skladu s tem je tudi stanje samostojnih projektov v njihovi izvedbi: šest zvez takih projektov nima, večina zvez ima od dva do sedem projektov letno, tri zveze pa bistveno več (Grosuplje 15, Lendava 19, Piran 80¹). Zveze delujejo tudi v koprodukcijah: osem jih sicer teh oblik delovanja nima, zato pa ima pet zvez od ene do deset koprodukcij letno, nekatere pa celo med 10 in 80. Koprodukcije so ponovno najštevilčnejše v Piranu, kjer jih je okrog 120 letno. ZKD Piran je namreč organizirana kot enotno kulturno društvo, ki pokriva celotno področje ljubiteljske kulture, medtem ko so kulturne skupine, ki delujejo po različnih krajih občine, formalne sekcije zveze.

1.2.2 AKTIVNOST ZVEZ IN NJENA DINAMIKA

Zvezam gre najbolje pri organizaciji tradicionalnih dogodkov, ki so že dolgo njihova domena, pa tudi pri povezovanju društev in nujenju pomoči pri splošnih opravkih, ki jih morajo izvajati društva (včlanjevanje v zvezo, komunikacija, informiranje, medsebojno sodelovanje, ustvarjalne delavnice za osnovnošolce, povezovanje društev z ostalimi kulturnimi in turističnimi inštitucijami v občini, brezplačni seminarji na področju računovodstva). Zveze ugotavljajo največje težave pri reševanju kadrovskih, prostorskih in finančnih vprašanj, upadanju sponzorskih sredstev in motivaciji društev za skupno delo v zvezi. Obseg aktivnosti se sicer v večini zvez povečuje, vendar je le polovica zvez imela dovolj sredstev za realizacijo dogovorjenih aktivnosti. Tudi dinamika (javnega) financiranja se slabša: približno polovici zvez se sredstva zmanjšujejo, pri dobri tretjini ostajajo enaka, medtem ko je dviga

¹ ZKD Piran je organizirana kot enotno kulturno društvo, ki pokriva celotno področje ljubiteljske kulture, medtem ko so kulturne skupine, ki delujejo po različnih krajih občine, formalne sekcije zveze. Treba je poudariti, da so vse omenjene tri zveze zaposlovale po vsaj enega profesionalca, ZKD Grosuplje je v letu 2014 sicer zmanjšala službo ZKD za enega delavca, prav tako je delavka ZKD Lendava prešla v okvire OI JSKD.

sredstev deležna le ena petina zvez (opozarjamo, da je leto 2017 prvo, ki je po približno petih letih radikalnega zmanjšanja sredstev beležilo rast sredstev za kulturo). Na vprašanje, kakšni so pogoji dela v primerjavi s tistimi izpred desetih let, le ena zveza odgovarja, da je sedanje stanje bistveno boljše, štiri menijo, da je položaj približno enak, ostalim pa se zdi sedanje stanje slabše. Pač pa je ocena stanja boljša pri kadrovskih virih: v večini zvez trdijo, da so člani njihovih organov za delo primerno motivirani, težava pa je pogosto v njihovi primerni usposobljenosti in predvsem v pomanjkanju strokovnega kadra, s katerim bi si zveze lahko zagotovile večjo delovno stabilnost. Zveze se sicer na splošno dobro zavedajo, katere naloge bi morale izvajati v bistveno večjem obsegu, in pri tem ustrezno dajejo prednost povezovalnim in skupnim nalogam, ki bi jih morale opravljati za društva. Kljub temu v isti sapi dodajajo, da gre za naloge, ki jih ni mogoče pojmovati kot izvajanje projektov, zaradi česar javnih sredstev zanje ni mogoče pridobiti.

1.2.3 KOMUNIKACIJA, SODELOVANJE IN MREŽENJE V LOKALNEM OKOLJU

Glede komunikacije, sodelovanja in mreženja v lokalnem okolju se odgovori zvez medsebojno bistveno bolj razlikujejo. Večina zvez je sicer zadovoljna z sodelovanjem z območnimi izpostavami Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (v nadaljevanju OI JSKD), vendar jih četrtnina (štiri zveze) odgovarja, da sodelovanje ni dobro. Ta četrtnina trdi, da je sodelovanje z občino problematično, ker v občini kot primerne sogovornika upoštevajo zgolj delavce OI JSKD, sicer pa je približno polovica zvez (8) s sodelovanjem z občino zadovoljna. V nekaj odgovorih so zveze navedle, da pri oblikovanju kulturnih programov ZKD praktično ne sodelujejo. Povezovanje z drugimi kulturnimi društvi in ostalimi organizacijami v svojem okolju velika večina ocenjuje kot dobro, približno polovica govori o težavah pri vključevanju mladih v društva, večina novonastalih kulturnih društev se tudi vključuje v zveze. Zanimiv je odgovor, ki pravi, da se društva, ki gojijo tradicionalno kulturo, rada vključujejo, tista s sodobno kulturo pa ne. Večina zvez zase meni, da so dovolj senzibilne za probleme društev, a so možnosti za njihovo pomoč zelo omejene. Opozarjajo na problem premalo ali nič plačanih mentorjev. Zveze relativno dobro poznajo glavne potrebe društev, ki od njih pričakujejo pomoč. Ta zelo poudarjajo potrebo po skupni in stalni promociji ljubiteljske kulture, nujnost boljšega in prodornejšega vpliva zveze na nastajanje občinskih kulturnih programov, skratka ustvarjanje močne zagovorniške mreže, ki bi omogočala krepitev kulturniškega glasu. V odgovorih, kaj želijo od JSKD, prevladujejo zahteve po boljši razmejitvi nalog med ZKD in OI JSKD, pa tudi boljšim odnosom z JSKD nasploh. Društva so tudi prizadeta, ker si je JSKD prisvojila podeljevanje jubilejnih značk, in včasih ne čutijo, da bi JSKD društva sploh podpirala. Od krovne ZKDS pa zveze pričakujejo odločnejše zavzemanje za sistemske rešitve, ki bi izboljšale položaj ljubiteljske kulture (npr. ureditev položaja vrhunskih skupin), pospešitev zakona o ljubiteljski kulturi, večjo promocijo sistema ljubiteljske kulture nasploh, neposredno pomoč pri urejanju statusa občinskih zvez in sistemsko povezovanje z zamejskimi rojaki. Zveze kulturnih društev morajo dati prednost zagovorništvu, postati morajo pozoren nadzornik dogajanja v kulturnem sistemu, ki zadeva ljubiteljsko kulturo (tudi JSKD) in nosilec zahteve po boljših pogojih ljubiteljskega dela ter graditi sistem mentorstva, ki bo zagotovil osnove za večjo kakovost tega področja.

Zveze so prispevale tudi nekaj **dodatnih komentarjev** glede obstoječe zakonodaje, ki ureja delovanje kulturne infrastrukture, vendar je praktično nihče ne upošteva (najem prostorov za nastope, ki naj bi upošteval le učinkovite stroške), in glede izgubljanja avtoritete ZKD, ki je posledica dejstva, da ta finančnih sredstev ne namenja več kulturnim programom. Opozarjajo tudi o nujnosti, da morajo vsi odgovorni dejavniki (MK, JSKD, ZKDS) v večji meri poenotiti pogled na ljubiteljsko kulturo, ki je zdaj izrazito heterogen in vodi k povečevanju razlik pri pristopih, ki jih državni in lokalni dejavniki ubirajo ob svojem pojmovanju ljubiteljske kulture, še zlasti ob delitvi javnih sredstev.

1.2.4 UGOTOVITVE

Izhajajoč iz podatkov anketnih vprašalnikov za zveze kulturnih društev podajamo naslednje ugotovitve:

- delovanje ljubiteljskih kulturnih društev je boljše v krajih, kjer delujejo močne zveze kulturnih društev, še posebej, če so te dobro povezane z OI JSKD; zato mora vzpostavljanje povezanosti društev v zveze ostati ena od prioritetenih nalog nevladnega kulturnega sektorja,
- večina zvez kulturnih društev deluje v vse slabših delovnih pogojih, tudi njihov pomen in avtoriteta se postopno zmanjšujeta, čemur botruje njihov primanjkljaj kulturnopolitičnega znanja (prestop iz organizatorske v zagovorniško vlogo na svojem področju in le v manjši meri vloga nosilca skupnih projektov je vsekakor težaven proces, ki zahteva nekaj kulturnopolitičnega znanja ter podpore odločevalcev v lokalnem okolju), storitveno usmerjena kulturna zakonodaja (temelj financiranja so izvedeni kulturni projekti) ter izguba poklicnega kadra (to je prevzel novonastali JSKD); več možnosti za obstoj zveze so ohranile večje (mestne) zveze, kjer je ostalo nekaj poklicnega kadra, ki omogoča nadaljnje delo,
- JSKD največkrat nudi sistemsko usklajeno pomoč ljubiteljski kulturi, zato se na lokalni ravni občine večkrat obračajo na JSKD in ne direktno na zveze,
- vsaj v enem okolju (Piran) se je uveljavil tudi vzorec, po katerem je Zveza kulturnih društev postala neke vrste celovit servis, ki v celoti nudi pomoč glede dela včlanjenih društev, jih s stalnim pooblastilom tudi neposredno zastopa v dogovarjanju z lokalno oblastjo in pri prijavih na razpise ter deluje kot distributer pridobljenih javnih sredstev, ki jih na temelju konsenza posreduje svojim članom. Tak vzorec bi bil lahko zanimiv za manjša (občinska) okolja. Gre torej za nekakšen »holding«, ki bistveno zmanjšuje stroške administrativnih, tehničnih in drugih posredniških storitev ter ne le tesno povezuje, marveč celo integrira kulturna društva. Zanimiv pristop, verjetno vreden določene podpore, zagotovo pa terja poklicnega delavca.

1.3 ANALIZA VPRAŠALNIKA ZA LOKALNE SKUPNOSTI

1.3.1 RAZISKOVALNI VZOREC

Vprašalnik za lokalne skupnosti je v celoti izpolnilo 41 od 212 občin v Sloveniji. Na vprašanja so večinoma odgovarjali predstavniki za družbene dejavnosti, ponekod pa tudi vodje oddelka za kulturo.

Število kulturnih društev je zelo odvisno od velikosti kraja in se giblje od 0,48 društev na 1000 prebivalcev pa vse do 3,27 društev na 1000 prebivalcev. V povprečju deluje v občini 1,45 društev na 1000 prebivalcev.

1.3.2 FINANCIRANJE LJUBITELJSKE KULTURE

Občine namenjajo delovanju ljubiteljske kulture med 0,80 € na prebivalca in 11,7 € na prebivalca, v povprečju 4,54 € na prebivalca na letni ravni. V deležih proračuna to predstavlja med 0,14 in 1 odstotkom proračuna posamezne občine. Povprečna vrednost proračuna za ljubiteljsko kulturo je 0,42 odstotka proračuna.

Manj kot polovica občin ljubiteljski kulturi nudi finančno podporo pri povezovanju s posameznimi občinskimi sektorji (15), zaskrbljujoče pa je, da se več kot polovica glede tega ni opredelila (22) in da štiri občine sploh ne nudijo finančne podpore.

1.3.3 LOKALNI KULTURNI PROGRAM

Lokalni kulturni program je bil sprejet v 28 občinah: v 13 večleten, v petih enoleten, 23 občin pa tega ni natančneje navedlo. V osmih občinah lokalni kulturni program sploh ni bil sprejet, v petih pa na vprašanje niso odgovorili. Razveseljivo je, da so v 19 od 28 občin s sprejetim lokalnim programom za kulturo pri sprejemu sodelovali s predstavniki ljubiteljske kulturne dejavnosti, v eni občini s predstavniki niso sodelovali, zaskrbljujoče pa, da 21 občin na to sploh ni podalo odgovora. Molčečnost ne govori v prid dolgotrajni kulturni strategiji in izpričuje kvečjemu precej mačehovski odnos do ljubiteljske kulture in kulture sploh.

Odgovori na vprašanje, kakšne so smernice za razvoj občine na področju kulture v okviru lokalnega programa za kulturo, so večinoma zelo splošni. Pri kulturnih programih je pogosto omenjeno zagotavljanje dostopnosti kulture (11), a tako rekoč nikoli ni opredeljeno, kako in kaj to za občino pomeni. Velikokrat je omenjena tudi podpora sodelovanju: bodisi na društvenem nivoju (7) bodisi na medresorskem (10). Izstopa predvsem želja po širjenju kroga obiskovalcev ali gledalcev kulturnih prireditev (6) in ureditev ali zagotovitev financiranja za društva (6), vendar ne za prvo ne za drugo postavko ni opredeljeno, kako naj bi se ju lotili. V nekaterih programih so omenjene investicije v infrastrukturo, med katerimi najdemo zelo splošne kot tudi zelo jasno opredeljene odgovore. V programih občin se najpogosteje omenjajo področja kulturnega turizma (9), kulturne dediščine (8) in slikarska ter likovna dejavnost (6). Vsa ostala področja so omenjena v posameznih primerih, največ treh. Kulturni programi občin so večinoma zapisani v zelo splošnem tonu in ne predstavljajo jasnih smernic razvoja kulture.

1.3.4 SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI S PODROČJA KULTURE

O načinih sodelovanja s predstavniki ljubiteljske kulturne dejavnosti pri nastajanju lokalnega kulturnega programa se je opredelila dobra tretjina (14) občin: v štirih občinah so z njimi sodelovali v obliki podaje pripomb/predlogov/vizij, prav tako s štirimi v obliki usklajevanj in sestankov, dve občini sta jih vključili med člane delovne skupine, dve povabili k javni razpravi, v eni so jim posredovali gradiva, v eni pa so bili vključeni v dialoško skupino. V eni občini navajajo, da s predstavniki ljubiteljske kulturne dejavnosti niso sodelovali, ker z njimi direktno usklajujejo prireditve, mere sodelovanja pa ni opredelila nobena občina, kar je zelo verjetno povezano s pomanjkanjem dolgotrajnejše kulturne strategije/vizije

Več kot polovica (27) občin izpričuje sodelovanje med ljubiteljsko in profesionalno kulturo, dve sta v odgovoru navedli JSKD, štiri občine tovrstne povezavo zanikajo, petina (8) občin pa na vprašanje sploh ni odgovorila. Pri sodelovanju s profesionalnimi organizacijami prednjači JSKD (6 občin), sledijo javni zavodi za kulturo (šport, turizem) (5 občin), knjižnice (5 občin), šole (4), muzeji (4), galerije (3) in gledališče (1). Sodelovanje med ljubiteljskimi in profesionalnimi organizacijami večinoma poteka v obliki soorganizacij/koprodukcij (11 občin), nadalje v obliki souporabe prostorov (5) in pri pripravi prireditev (5), ljubiteljska društva pa sodelujejo tudi s profesionalnimi sodelavci, mentorji in gosti (5) in v manjši meri v obliki strokovnega/tehničnega sodelovanja (2), precej pa zaostajata medsebojna komunikacija (1) in vsebinsko usklajevanje dogodkov (1). V štirih občinah sodelovanja med ljubitelji in profesionalci ni, vendar dve od štirih menita, da je tovrstno sodelovanje potrebno. Ena se namreč sklicuje na pomen dostopnosti kulturnih dobrin, druga pa na potrebo po širitvi občinstva.

Sodelovanje z ljubiteljsko kulturo večinoma poteka v obliki soorganizacije posameznih dogodkov/projektov (17), četrtnina občin (20) načina sodelovanja sploh ni opredelila, medgeneracijsko sodelovanje – ki aktivira tudi mlade člane – pa je komaj kaj prisotno (2). Deset občin z društvi sodeluje na način, ki pa ni opredeljen. Ponovno je opaziti pomanjkanje dolgotrajne vizije, prepoznavanja, ohranjanja in razvoja vsebinskega kapitala ljubiteljske dejavnosti, ki ga večina občin izkorišča zgolj za izpeljavo aktualnih ali kratkotrajnejših projektov.

Občine so tako rekoč brez izjeme naklonjene sodelovanju z društvi, a so odgovori na vprašanje, kako vidijo sodelovanje z ljubiteljskimi kulturnimi društvi, zelo splošni in ne dajejo vpogleda v realno stanje sodelovanja. Kot uspešno sodelovanje se na primer pogosto pojavlja zgolj razdeljevanje sredstev z razpisom ali vključevanje društev s kulturnimi nastopi na različne dogodke v organizaciji občine. Omenja se podpora društvom, kar nam ne pove veliko. Žal se komaj kdaj omenja sodelovanje v obliki izobraževanja kadrov (1) in nudenja strokovne pomoči društvom (2). Doprinos kulturnih društev je po mnenju občin predvsem povezovanje občanov (4), vključevanje mladih v dogajanje (4) in možnost aktivnega preživljanja prostega časa krajanov (4). Nekatero občino razumejo kulturno društveno dogajanje kot pomembno značilnost kraja oz. občine (4). Omenja se še vloga društev pri ohranjanju kulturne dediščine (3), v vzgoji in izobraževanju (3) ter kot doprinos k socialni blaginji oz. kakovosti bivanja (3). Pozitivno je, da občine obstoj in delovanje kulturnih društev razumejo kot doprinos na številnih področjih.

1.3.5 ZAGOVORNIŠTVO

Z območno zvezo kulturnih društev (ZKD) na ravni zastopanja interesov ljubiteljske kulturne dejavnosti sodeluje slaba polovica občin (18). Pomenljiv podatek pa ni samo, da šest občin na vprašanje sploh ni odgovorilo in da je 15 občin kot sogovornika izpostavilo JSKD in ne območne zveze, temveč predvsem, da v slabi četrtini občin (9) ZKD sploh ne deluje. Občine, ki sodelujejo bodisi z JSKD bodisi z ZKD, kulturna društva angažirajo predvsem kot organizatorje in izvajalce dogodkov/prireditvev/programov (8), nekatere njihovo delovanje financirajo (5), v manjšini pa so tiste, ki jih obravnavajo kot sogovornike (skupaj 6), snovalce programov ali jih vključujejo v programske svete (1). To pomeni, da samo slaba šestina občin kulturna društva vabi k snovanju dolgotrajnejših strokovnih vsebin. O uspešnosti sodelovanja (zagovorništva) se je izreklo samo pet občin, pri čemer samo ena občina od petih ni zadovoljna s sodelovanjem, saj naj bi bila društva premalo aktivna. To je zelo očitno pokazatelj zanemarljivosti oziroma skorajda neobstoja zagovorniške funkcije. Samo dve od šestih občin, ki ne sodelujeta z ljubitelji, prepoznavata nujnost dialoga z njimi, kar govori v prid marginalizaciji ljubiteljske kulture v primerjavi s profesionalnimi kulturnimi organizacijami.

Večina občin (29) meni, da pojmov ljubitelj in profesionallec ni treba sistemsko urejati in jih definicija ljubiteljstva in profesionalizma ne spravlja v zadrego (31), sedem pa jih bodisi ni odgovorilo na vprašanje o potrebi sistemske ureditve bodisi nimajo profesionalnih izvajalcev ali se za nujnost definicije – tudi zaradi primanjkljaja profesionalnih izvajalcev – sploh ni izreklo (5). Razlogi so lahko večplastni: po eni strani gre verjetno za tesno prepletanje vlog in funkcij, ki jih opravljajo tako ljubitelji kot profesionalci, oziroma za profesionalizacijo ljubiteljstva, po drugi pa za brezbrizen odnos do kulturnega sektorja in/ali pomanjkanje znanja/interesa za ureditev statusa kulturnih organizacij.

1.3.6 UGOTOVITVE

Po odgovorih anketiranih občin sodeč ZKD – z nekaj izjemami (npr. Kranj, Celje, Jesenice, Laško) – trenutno ne upravičuje svojega obstoja. Ne samo, da je njeno vlogo marsikje v celoti prevzel JSKD in da v nekaterih občinah izpostavljajo neaktivnost lokalne ZKD, temveč v slabi četrtini anketiranih občin sploh ne deluje več.

Rak rana ankete so nedvomno bolj ali manj obupno pavšalni odgovori – marsikatera občina sploh ni odgovorila na vsa vprašanja, zaradi česar je težko sklepati o realnem stanju sodelovanja z društvi in dolgotrajnejši vsebinski viziji lokalnih kulturnih programov. Je pa iz vprašalnikov razviden primanjkljaj zagovorniške funkcije, ki je več kot očitno nihče ne opravlja zadovoljivo (o uspešnosti sodelovanja in zagovorništva se je izreklo samo 5 občin). Z opravljanjem zagovorniške funkcije bi ZKD torej lahko zapolnila realen manko in ponovno osmislila svoj obstoj, ki je trenutno na precej trhlih temeljih.

1.4 VPRAŠALNIK Z ODGOVORI ZA VODSTVO JAVNEGA SKLADA RS ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

Vprašalnik za Javni sklad RS za kulturne dejavnosti je sestavljen iz petih vprašanj, ki jih skupaj z odgovori predstavljamo v nadaljevanju:

1. Kakšna je funkcija ljubiteljske kulture v družbi?

V največji meri povezovalna. V socialnem vidiku združuje posameznike v kulturnih vsebinah, kjer radi ustvarjajo in v čemer so dobri.

2. Katere težave kot državna inštitucija, ki nudi strokovno in finančno podporo ljubiteljski kulturni dejavnosti pri nas, trenutno zaznavate na omenjenem področju?

Predvsem pomanjkanje finančnih sredstev, s katerimi bi lahko zagnali in nadgradili vse kakovostne programe, ki jih v določeni meri že izvajamo. Zelo se pozna tudi dolgoletna odsotnost denarja za investicije (kulturni evro), ki se je pričela kazati predvsem na dotrajani infrastrukturi in v zastarelosti opreme.

3. Kakšna je vloga JSKD pri oblikovanju lokalnih in nacionalnih kulturnih politik? Ali se po vašem mnenju zadostno vključujete v pripravo razvojnih dokumentov na področju kulture in umetnosti in ali so vaši prispevki v zadostni meri upoštevani?

JSKD je zelo prisoten pri oblikovanju lokalnih kulturnih politik, ker je na lokalni ravni potreba na področju 59 izpostav JSKD (v večini) velika. Ta se izrazitejše kaže v krajih, kjer nimajo dodatnih kulturnih ustanov (zavodi za kulturo ali kulturni domovi) in tako posledično organizacijo in izvedbo kulturnih vsebin v celoti izvaja JSKD. Na nacionalni ravni je vloga JSKD manjša, a še vedno zelo pomembna. Pozvani smo k podajanju predlogov pri nastajanju strateških dokumentov na področju kulture (npr. kulturni evro, nacionalni plan kulture), koliko pa bodo upoštevani, bo pokazal čas.

4. Kje vidite potrebe na področju zagovorništva v ljubiteljski kulturni dejavnosti (ne glede na to, kdo to funkcijo opravlja)?

Da civilna družba prepozna vrednost ljubiteljske kulture in da vrši pritisk na odločevalce, ki odločajo o pogojih izvrševanja ljubiteljske kulture.

5. Kako in kje vidite sodelovanje s krovno nevladno organizacijo na področju ljubiteljske kulture, Zvezo kulturnih društev Slovenije?

Sodelovanje je vsekakor že vzpostavljeno, nadgrajeno pa bi bilo lahko z večjo angažiranostjo ZKDS v smislu zagovorništva ljubiteljske kulture. ZKDS bi morala v osnovi biti civilno oziroma neprofesionalno sorodno telo JSKD, s katerim bi stremeli k enakim ciljem v dobro ljubiteljske kulture.

2 UGOTAVLJANJE POTREB IN OBLIKOVANJE PRIORITET NA PODROČJU MREŽENJA, ZAGOVORNIŠTVA IN RAZVOJA LJUBITELJSKE KULTURNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI

2.1 POVZETEK UGOTOVITEV

Splošna ocena stanja ljubiteljske kulturne dejavnosti tako na lokalnem kot na nacionalnem nivoju je s strani kulturnih društev dobra. Le nekaj odstotkov vprašanih (5,6 za lokalno raven in 3,9 odstotka za nacionalno raven) ocenjuje splošno stanje na področju ljubiteljske kulture kot nezadovoljivo, kar govori v prid temu, da država skupaj z lokalnimi skupnostmi zgleđno skrbi za ljubiteljsko ustvarjalnost. Anketiranci so identificirali več različnih težav oz. razlogov za to, da so podali nizko oceno stanja (zadovoljivo in nezadovoljivo) ljubiteljske kulture v lokalnih skupnostih (26,4 odstotka anketirancev) in na splošno (21,3 odstotka anketirancev). Najpogostejše med njimi so težave s financiranjem, ostale so še: premalo aktivnosti in prisotnosti na področju sooblikovanja lokalne kulturne politike, premalo interesa občinskega vodstva za razvoj kulturnih dejavnosti, prostorska stiska, nezainteresiranost za tovrstno kulturo, zlasti pri mladih, premalo programskega sodelovanja in interakcije med različnimi dejavnostmi društev, preveč birokracije, pomanjkanje publike, pomanjkanje ustreznega kadra, pomanjkanje podmladka in problem staranja društev oz. njihovih članov, neurejenost izplačevanja honorarjev mentorjem, premalo izobraževanj na lokalnem nivoju, premalo promocije ljubiteljske kulture, premalo konkretnih navodil za spremljanje in prilagajanje spremembam zakonodaje, neustrezna nacionalna kulturna politika, pomanjkanje konkretnih usmeritev za delovanje društev, premalo povezanosti med sektorjema kulture in turizma, pomanjkanje časa za kakovostno pripravo programa, aktivnosti in izvedbo dogodkov.

Ljubiteljska kultura temelji na prostovoljnem delu, kar sta izkazali analiza vprašalnika za kulturna društva in tudi analiza vprašalnika za zveze kulturnih društev. Edini profesionalni kader v ljubiteljski kulturi so zaposleni v okviru Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti ter delno umetniški mentorji, ki za svoje delo prejemaajo (ali pa tudi ne) mesečni honorar ali letni pavšal. Od ustanovitve JSKD je šla smer razvoja tako krovne zveze kot območnih zvez kulturnih društev v upad finančnih, kadrovskih in programskih sredstev. Tako nimamo vsebinskih mrež nevladnih organizacij na področju ljubiteljske kulture, ki bi samostojno in kontinuirano opravljale zagovorniške in povezovalne dejavnosti tako na lokalni kot na nacionalni ravni. Tu se je treba vprašati, koliko in v kakšni meri jih sploh potrebujemo. Večino zagovorniške funkcije v lokalnih okoljih opravlja JSKD z območnimi izpostavami, z delom katerih so kulturna društva večinoma zadovoljna, na drugem mestu so predsedniki posameznih društev in šele na tretjem območne zveze kulturnih društev. Prav tako se v primeru težav večina društev obrača na občino ali OI JSKD, na območno ZKD pa le 21,8 odstotka, kar je med drugim tudi logična posledica dejstva, da so v nekaterih občinah območne ZKD prenehale z delovanjem. Kljub temu si tretjina kulturnih društev želi kompetentnega predstavnštva v lokalnem okolju, ki bi bilo sposobno ustrežno identificirati in nasloviti potrebe svojega okolja in področja nasploh ter se nanje učinkovito in uspešno odzivati. Za to pa je potreben učinkovit in inovativen nevladni sektor na področju ljubiteljske kulture, kar pa terja nujnost profesionalizacije, ki trenutno ni prisotna. Seveda določene zagovorniške aktivnosti potekajo v okviru krovne zveze za ljubiteljsko kulturo, predvsem v povezavi z JSKD in Asociacijo, slednja namreč poskuša zagotavljati trajnostne pogoje za profesionalno delovanje nevladnih organizacij in

samostojnih ustvarjalcev v kulturi. Specifika področja ljubiteljske kulture pa seveda terja večje sodelovanje in povezovanje z JSKD, ki mora biti optimalno, da bi lahko izboljšali pogoje dela in ustvarjanja tako v okviru posameznih umetniških dejavnosti (mentorstvo, strokovne analize posameznih področjih, posodobljene in inovativne programske usmeritve, povezovanje področij ipd.) kot tudi v kulturnih društvih, ki so prvenstveno nosilci dejavnosti.

Iz analize vprašalnika za območne ZKD lahko ugotovimo, da je operativna usposobljenost zvez precej šibka. To potrjuje tudi dejstvo, da jih je na anketo odgovorilo le 20 od trenutno registriranih 59. Dobro delujočih območnih ZKD je le peščica, ki pa večinoma opravljajo dela na področju organizacije kulturnih projektov ter informiranosti in pomoči društvom pri splošnih oz. administrativnih opravilih. V prihodnosti tudi ni pričakovati, da bi se trend spremenil, prav tako ni pričakovati profesionalizacije ali večje izobraženosti kadrov, ki bi se med drugim ukvarjal tudi s področjem zagovorništva v lokalnem okolju. Prav tako je večina zvez zadovoljna s sodelovanjem z OI JSKD, približno polovica jih je zadovoljna tudi s sodelovanjem z občino, le nekaj pa jih trdi, da pri oblikovanju kulturnih programov območne ZKD praktično ne sodelujejo.

Iz analize vprašalnika za lokalne skupnosti, na katerega je izmed 212 občin odgovorilo 41 občin, lahko ugotovimo, da je izrazito razviden primanjkljaj zagovorniške funkcije. Z območno ZKD na ravni zastopanja interesov ljubiteljske kulturne dejavnosti sodeluje slaba polovica občin, približno toliko jih je kot sogovornika izpostavilo OI JSKD, v slabi četrtini občin pa ZKD sploh ne deluje. Občine, ki sodelujejo bodisi z JSKD ali ZKD, kulturna društva angažirajo predvsem kot organizatorje in izvajalce dogodkov, nekatere njihovo delovanje financirajo, v manjšini pa so tiste, ki jih obravnavajo kot sogovornike, snovalce programov ali jih vključujejo v programske svete – slaba šestina občin kulturna društva vabi k snovanju dolgotrajnejših strokovnih vsebin.

Iz odgovorov, ki nam jih je posredovalo vodstvo JSKD, lahko sklepamo, da je na področju ljubiteljske kulture potreben večji obseg financiranja za programe in infrastrukturo. JSKD prepoznava tudi nujnost večje angažiranosti civilne družbe na področju zagovorništva, saj bi morala biti ZKDS po njihovem mnenju v osnovi civilno oziroma neprofesionalno sorodno telo JSKD, s katerim bi stremeli k istim ciljem v dobro ljubiteljske kulture.

2.2 NAČRT AKTIVNOSTI NA PODROČJU ZAGOVORNIŠTVA IN MREŽENJA V OKVIRU DELOVANJA ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Načrt aktivnosti je pripravljen na osnovi ugotovitev analiz vprašalnika za društva in vprašalnika za lokalne skupnosti iz leta 2019, vprašalnika za zveze kulturnih društev iz leta 2017 ter analize vprašalnika za vodstvo JSKD. Njihova izvedba pa je odvisna od trenutnih in prihodnjih kadrovskih in finančnih zmožnosti ZKDS, ki trenutno premore polovico profesionalnega sekretarja, kar zadostuje za tekoča administrativna dela ter urednikovanje spletne revije za ljubiteljsko kulturo Primus. Če bo ZKDS pridobila dodatna finančna sredstva za program in kadre, kot jo je npr. za pričujočo analizo s strani CNVOS, se bo njen obseg aktivnosti postopoma povečeval.

2.2.1 ZAGOVORNIŠTVO

Cilj: Okrepiti vlogo Zveze kulturnih društev Slovenije na področju zagovorništva ljubiteljske kulture.

- 1. ukrep:** Kontinuirano spremljanje zakonodaje na področju kulture tako na lokalni kot nacionalni ravni, priprava predlogov za dopolnitev predpisov, strategij in drugih dokumentov in aktov, vodenje konstruktivnega dialoga z odločevalci, pri tem pa izpostavljati potrebe ter prispevati rešitve v zvezi s področjem ljubiteljske kulturne dejavnosti pri sooblikovanju politik.

Aktivnosti:

- Okrepiti zagovorniško vlogo v lokalnih skupnostih tako, da bodo v pripravo lokalnih kulturnih programov in strategij ter nasplah v dialog z lokalnimi oblastmi poleg vodij OI JSKD aktivno vključeni tudi predstavniki kulturnih društev in ostali ljubiteljski ustvarjalci kot relevantni sogovorniki – kulturni ustvarjalci in organizatorji kulturnih prireditev, ki so sposobni prepoznati aktualne izzive in potrebe svojega lokalnega okolja in jih primerno in konstruktivno nasloviti na odločevalce. Krovna zveza jih mora pri tem spodbujati, informirati, jim svetovati in pomagati s predlogi, za kar je potrebna tesna in učinkovita komunikacija med vodstvom ZKDS ter predstavniki društev v lokalnih okoljih.
- Vodstvo JSKD in vodstvo ZKDS naj se enkrat mesečno ali po potrebi sestaneta, da se dogovorita o sodelovanju. Ker je JSKD s svojimi območnimi izpostavami dober poznavalec terena in nacionalne kulturne politike, se je treba sproti dogovarjati o potrebnih ukrepih za razvoj in napredek področja tako na lokalnem kot na nacionalnem nivoju tam, kjer lahko oba subjekta s svojim znanjem in izkušnjami na demokratičen način prispevata konstruktivne predloge in rešitve. V okviru tovrstnega sodelovanja bi bilo treba pripraviti učinkovite ukrepe za načine vključevanja in vzpodbujanja interesa za kulturo in umetnost pri mladih, pripraviti predloge za prevetritev strokovnih srečanj JSKD, pripraviti predloge za izobraževanje kadrov na področjih, kjer jih primanjkuje, pripraviti predloge za zagotovitev bolj varnega in stabilnejšega finančnega okolja za vrhunska društva, pripraviti predloge sprememb na področju avtorskih in sorodnih pravic v okviru sporazumov za ljubiteljska kulturna društva, pripraviti predloge za načine sodelovanja s Slovenci v tujini, ki so organizirani v kulturna društva in katerih dejavnost

sofinancira JSKD, pripraviti predloge za reformo razpisnih mehanizmov tako na nacionalni kot na lokalni ravni ipd.).

- Vodstvo ZKDS mora še naprej aktivno sodelovati pri pripravi pripomb in predlogov Nacionalnega programa za kulturo (program 2020–2027 je trenutno v pripravi), kar že vseskozi počne skupaj s krovno državno inštitucijo na področju ljubiteljske kulture – JSKD.

2. ukrep: Prispevati strokovno znanje in analize za posamezna področja ljubiteljske kulture glede na aktualne izzive in potrebe sektorja.

Aktivnosti:

- Dejstvo je, da na področju ljubiteljske kulturne dejavnosti nimamo strokovnih analiz, s katerimi bi lahko strukturirano in sistematično naslavljali odločevalce. Prav tu je priložnost za ZKDS, da s tovrstnimi analizami prispeva k razvoju in napredku na področju ljubiteljske kulturne dejavnosti v Sloveniji. Pričujoča analiza, ki je sicer precej splošna, kaže na določene potrebe po strokovnih analizah, ki lahko predstavljajo ustrezno in prepričljivo vsebinsko osnovo za različne ukrepe kulturnih politik (npr. ekonomske študije – koliko sredstev se iz vseh virov zbere na področju ljubiteljske kulture, kolikšna sta vrednost prostovoljnega dela, ki je v javnem interesu, ter njegov pomen za splošno javno korist, kakšni so multiplikacijski učinki denarja, ki ga država vlaga v ta sektor; sociološke študije – kakšen pomen ima nezainteresiranost mlajše populacije glede kulturnih društev za nadaljnji razvoj področja, kolikšna je vključenost mladih v kulturno-umetniške dejavnosti v okviru interesnih dejavnosti na osnovnih in srednjih šolah, izobraženost kadrov oziroma mentorjev po posameznih dejavnostih ipd.).

3. ukrep: Svetovanje, informiranje in ozaveščanje zainteresiranih deležnikov v ljubiteljski kulturi in širše javnosti o aktualnostih.

Aktivnosti:

- Narediti je treba enoten popis ljubiteljskih kulturnih društev, njihovih zvez ter ostalih zainteresiranih deležnikov v ljubiteljski kulturi (posamezni kulturni ustvarjalci, projektne skupine – samostojne skupine ali skupine, ki delujejo v okviru šolskih, upokojenskih, kulturnih zavodov in ostalih sorodnih organizacij).
- Vzpostaviti praktično in uporabno obliko obveščanja o vseh ključnih novostih in aktualnostih na področju ljubiteljske kulture in tudi širše – spremembe zakonodajnih aktov, razpisi, izobraževanja, pomembni dogodki ipd. Za začetek bi lahko v ta namen uporabili obvestilnik spletne revije Primus, pozneje, ko bo mreža vzpostavljena, pa samostojen obvestilnik ZKDS; pomenljiv podatek je, da si 88,6 odstotkov vprašanih subjektov iz vrst kulturnih društev želi sistematičnega obveščanja o spremembah in dopolnitvah področne zakonodaje.
- Vzpostavitev servisa v okviru obstoječe spletne strani ZKDS, kamor bi lahko različni akterji v ljubiteljski kulturi naslavljali vprašanja in pridobili ustrezne odgovore.
- Občasno organizirati posvete in izobraževanja za društva in ostale zainteresirane glede na potrebe v lokalnem okolju in širše (računovodstvo in davčna politika, avtorske in sorodne pravice, pridobivanje sredstev doma in v tujini ipd.).

2.2.2 MREŽENJE

Cilj: Vzpostaviti močno vsebinsko mrežo za ljubiteljsko kulturo, ki bi si prizadevala za izboljšanje pogojev dela in ustvarjanja, plodnejše programske sodelovanje, informiranost (npr. na področju zakonodaje) ter sodelovanje med društvi doma in v tujini ter ostalimi deležniki (JSKD, ZKD, občine), pri čemer naj si tudi krovna zveza prizadeva za povezovanje in plodno sodelovanje s sorodnimi organizacijami (JSKD, Asociacija, CNVOS, Regionalna stičišča NVO ipd.).

Ukrep: Prestrukturiranje krovne zveze – statutarna in programska reorganizacija.

Aktivnosti:

- Sprememba in dopolnitev statuta Zveze kulturnih društev Slovenije tako, da bo članstvo omogočeno tudi posameznim kulturnim društvom. Trenutni statut članstvo dovoljuje le zvezam kulturnih društev in le izjemoma društvom v primeru, da na območju njihove lokalne skupnosti območna zveza ne deluje ali je prenehala delovati. Ker pa je analiza pokazala, da so lokalne zveze v večini lokalnih skupnosti slabo delujoče ali pa jih sploh ni, je za boljšo povezanost kulturnih akterjev na področju ljubiteljske kulture omenjeni ukrep nujno potreben.
- Sedanje izvršno telo ZKDS predsedstvo preimenuvati v upravni odbor ZKDS in vanj izvoliti največ 10 predstavnikov: predsednik, podpredsednik in osem članov (natančnejša vsebinska in teritorialna zastopanost bo v statutu opredeljena v skladu z dogovorom sedanjega vodstva).
- Za boljšo operativnost ZKDS je treba poiskati rešitev, ki bi omogočala polno zaposlitev za vodjo strokovne službe ZKDS.
- Iz sedanje programske zasnove umakniti določene aktivnosti, ki so posledica ostanka tradicionalnih dejavnosti, vendar so za namen in korist delovanja posodobljene ZKDS nerelevantne, kot je podeljevanje priznanj (dolžnost podeljevanja priznanj opravlja JSKD s svojimi območnimi izpostavami, ki ima v ta namen vzpostavljene kompetentne strokovnjake in komisije, česar ZKDS nima), ter postaviti novo programsko shemo, ki bo vključevala zgoraj opredeljene zagovorniške in povezovalne aktivnosti, med katerimi lahko omenimo tudi vzpostavitev portala za izmenjavo umetniških produkcij (z namenom, da bi vrhunske ljubiteljske produkcije bolj pogosto zaokrožile izven lokalnega okolja, kar bi pripomoglo k boljši prepoznavnosti in promociji sektorja), medsektorsko sodelovanje ipd.
- Pripraviti strategijo ZKDS na osnovi ukrepov in aktivnosti iz tega dokumenta ter v njej opredeliti in poenotiti vsebine dela za območne ZKD z namenom, da ne bi prihajalo do podvajanja aktivnosti z delom območnih izpostav JSKD ter nesporazumov, kaj bo katera organizacija počela in za kaj je katera pristojna, vse z namenom korektnega in produktivnega sodelovanja in dopolnjevanja.
- Projektnim skupinam, posameznikom in ostalim zainteresiranim deležnikom v ljubiteljski kulturi, ki niso formalnopravno ustoličene kot pravne osebe zasebnega prava, omogočiti vključevanje v krovno zvezo, bodisi v smislu sodelovanja v obliki pobud, predlogov, rešitev ipd. bodisi v smislu posredovanja informacij o izobraževanjih, zakonodajnih spremembah ipd.
- Po potrebi se povezovati z ostalimi organizacijami in z njimi sodelovati (regionalna stičišča, JSKD, Asociacija, CNVOS) ter tako prispevati k promociji ljubiteljske kulture in umetnosti ter sektorja nasploh (javne debate, okrogle mize, skupne akcije, naslavljanje odločevalcev ipd.).

ZAKLJUČEK

Splošna analiza stanja na področju ljubiteljske kulturne dejavnosti kaže na nekatera področja, ki bi jih bilo treba urediti na sistemski ravni (npr. poenostavitev birokratskih postopkov, sistemsko izobraževanje določenih kadrov, sistemsko financiranje področij, ki niso institucionalizirana, financiranje posameznih projektnih skupin za mlade, večji obseg financiranja za nadgradnjo programov ter kulturne infrastrukture v lokalnih okoljih ipd.), še bolj okrepiti (npr. zagovorništvo) ali pa na novo vzpostaviti (npr. močna vsebinska mreža na področju ljubiteljske kulture). Vsekakor bi bilo treba okrepiti kadrovske in finančne zmogljivosti krovne zveze, če ta želi postati kompetenten predstavnik v okviru kontinuiranega in strukturiranega zagovorništva in sooblikovanja kulturnih politik tako na nacionalni kot tudi na lokalni ravni. Izjemnega pomena je tudi prestrukturiranje, saj je sedanja statusna ureditev zastarela in ne dopušča direktnega stika kulturnih društev z njenim vodstvom.

V prihodnosti se priložnost morda kaže v dodatnih razpisih za nevladne organizacije v kulturi, saj Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg) področnim ministrstvom nalaga obveznost, da zagotovijo javne razpise in financiranje projektov ter programov vsebinskih mrež kot subjektov podpornega okolja, namenjenim spodbujanju razvoja nevladnih organizacij.

Ključna za nadaljnji razvoj in podporo ljubiteljski kulturni dejavnosti pa sta zagotovo tesna povezanost ter učinkovito in produktivno sodelovanje odločevalcev (Ministrstvo za kulturo, JSKD) in nevladnega sektorja (ZKDS, območne in področne ZKD, kulturna društva), pri čemer sta sinergija in dopolnjevanje v aktivnostih in sodelovanju med JSKD in ZKDS še posebej pomembna.